

Sobre la nova edició crítica de 'L'Atlàntida'

JOAN-ANTONI PALOMA

Sort que s'ha pogut celebrar l'any Verdaguer i es parla d'aquest autor fonamental a la literatura catalana moderna! És que si no fos per l'Any Verdaguer, molta gent que té, fins i tot, responsabilitats culturals i polítiques en el nostre país, no pas tot-hom, continuaria perpetuant una de les injustícies més doloroses del nostre país sobre el nostre poeta modern de més categoria, que no és molt important només per això, sinó també pel gir que fa donar a la nostra llengua literària, ja que aquest és un dels punts que més s'hauria de precisar. Albert Rosich ja fa temps que va alertar contra alguns tòpics que es deien sobre la situació de la llengua al temps anomenat de la *Decadència*. Convindria ressaltar que la llengua catalana abans de Verdaguer no estava decandida com es digué en un acte dedicat a Verdaguer celebrat al maig. En temps de Verdaguer, des del punt de vista oral, el català era ric, bell i d'un ús continu. Força gent ni tan sols sabia parlar castellà. Això és tan fàcil de demostrar com que jo mateix ho he viscut a la meva família.

En un altre aspecte, afirma Martí de Riquer que fins al segle XIX era normal que un senyor català escrivís a un de castellà en català i aquest li respongués en castellà. El que sí que és veritat és que no hi havia confiança en les seves possibilitats literàries. Un segle abans de Verdaguer, Antoni de Capmany deia que el català havia tingut esplendor, però en aquell moment (segle XVIII) era "*lengua muerta para la república de las letras*". I aquest senyor no era cap anticatalanista.

Cal dir que el fet que es repreneu els Jocs Florals fou perquè una part de la intel·lectualitat tingué l'esperança que es podia subvertir la situació, i és bàsic en aquest sentit el paper de Rubió i Ors, que, en el pròleg del seu llibre de poemes, parlà amb gran entusiasme de la nostra llengua i es dolia que no hi hagués més escriptors que la conreessin. Ara, per saber com estava la qüestió, és fonamental de saber que a la primera edició

dels Jocs Florals s'imposà la voluntat de Milà i Fontanals que només s'admetessin els poemes en català. Però això pot dur a una lectura molt equivocada, ja que si feia això Milà era per pessimisme. Pensava que si es feien uns jocs bilingües poca gent presentaria poemes en català, i si el que volia era recuperar literà-

Vic) amb un domini de la versificació total, amb una impressionant demostració de cultura per part de l'autor (no ens hem de cansar de dir que Verdaguer es documentava moltíssim per escriure les seves obres) i un lèxic molt ric i excel·lent, i no gens encarcerat. Verdaguer fou molt autoexigent amb el lèxic

gint autors catalans de totes les èpoques".

Verdaguer trencà amb el català i la temàtica literària de regust neoclàssic que conreaven altres capellans vigatans. Era gairebé obligat que en aquest any es donés una edició crítica de *L'Atlàntida*. Certament n'hi ha una de molt ben feta a càrrec de Martí de Riquer i Eduard Junyent, però avui dia és introbable a les llibreries. L'edició que comentem és molt rigorosa, amb els criteris molt ben explicats, de lectura còmoda i presentació molt agradable. En aquesta edició l'editor vol establir el text basant-se en l'edició del 1886, tenint en compte l'edició prínceps i també tenint en compte, a l'aparat crític, les esmenes manuscrites fetes per Verdaguer en un exemplar de l'edició prínceps que solen coincidir amb les de l'edició del 1886 que, òbviament, fou revisada per mossèn Cinto.

No em vull allargar, però *L'Atlàntida* no es pot llegir amb rapidesa, d'una tirada, sinó amb temps, per poder-la assaborir. Així hi anirem trobant més els grans mèrits que té. Pensem en els elogis que en fa Mistral (pel que fa als temes tractats, col·loca Verdaguer directament després de Milton i Lamartine). Pot ser un bon exemple del que dic la perla que és *El cor d'illes gregues*. Aquest cant li fou suggerit per Collell, però el geni de Verdaguer reeixí categòricament en un tema molt estimat pels romàntics (recordem la passió per

Grècia dels romàntics alemanys i de Lord Byron). Vegem només com un tast els versos: "Mare dels déus, oh Grècia, tu dormies, / com Venus per les ones bressolada, / aquella nit terrible i res senties / del tro i eixordadores harmonies / amb què fóra l'Atlàntida enfonsada".

Acabem una mica com començàvem. Llegint aquests versos podem dir, com féu Segimon Serrallonga a partir d'*Al Cel*, que ningú no pot seguir parlant d'un poeta rústic. Verdaguer és un poeta cultíssim i d'altíssima volada i ens hem de felicitar d'aquesta nova edició crítica.

NEUS DALMAU

riament el català s'hauria perdut el temps. No cal dir que afortunadament les coses anaren per un altre cantó i el mateix Milà, al cap de 25 anys, comentà a Menéndez Pelayo que la seva decisió havia anat més lluny del que es pensava.

Enmig del que hem exposat, ¿què significà que sortís un poeta com Verdaguer i en concret quin paper hi tingué *L'Atlàntida*? Doncs simplement que el que Rubió i altres havien somiat se'ls acabava de fer realitat. En català s'escrivia amb una ambició comparable a la dels més grans escriptors (es tocaven els temes que havien tocat els més grans poetes èpics, i en un altre article vaig assenyalar que això no era cap anacronisme al segle XIX, i si a algú li queden dubtes, que es llegeixi les actes del col·loqui que el 1886 es féu a

(Narcís Garolera, editor d'aquesta edició de *L'Atlàntida* també té un estudi molt interessant sobre un vademècum lexicogràfic verdaguerià en què diu: "Verdaguer, en efecte, no inventava paraules catalanes sinó que es documentava oralment i per escrit atenent usos dialectals i lle-

**Verdaguer
trencà amb
el català
i la temàtica
literària
de regust
neoclàssic**

L'Atlàntida, a cura de Narcís Garolera. Quaderns Crema. Barcelona, 2002.